

EEN STEM VOOR VERANDERING

Bewustwording, Empowerment
& Bescherming tegen
Schadelijke Praktijken

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	3
2.	Wat zijn schadelijke praktijken?	4
3.	Meisjesbesnijdenis.....	5
4.	Huwelijksdwang	11
5.	Achterlating	14
6.	Eer-gerelateerd geweld	16
7.	Hulpaanbod	18

1. Inleiding

Deze brochure is opgesteld voor mensen met een migranten- en vluchtelingenachtergrond die meer willen weten over schadelijke praktijken.

We willen je voorzien van waardevolle informatie om je te helpen begrijpen wat schadelijke praktijken zijn, de redenen waarom ze voorkomen, wat de Nederlandse wet zegt en hoe je jezelf en anderen kunt beschermen.

Ons doel is om bewustwording te creëren, het gesprek aan te gaan en je aan te moedigen om actie te ondernemen. Samen kunnen we een positieve verandering teweegbrengen en bijdragen aan een wereld waarin schadelijke praktijken tot het verleden behoren.

2. Wat zijn schadelijke praktijken?

Schadelijke praktijken is een verzamelterm voor vormen van onderdrukking en geweld tegen kinderen (vooral meisjes) en vrouwen die diepgeworteld zijn in traditie, cultuur, religie en/of bijgeloof.

Ze zijn vaak gebaseerd op strikte opvattingen over seksualiteit en gender. Deze praktijken kunnen ernstige lichamelijke, emotionele en psychologische schade veroorzaken en zijn daarom in Nederland verboden.

De schadelijke praktijken die in deze brochure aan bod komen zijn meisjesbesnijdenis, huwelijksdwang, achterlating en eer-gerelateerd geweld.

3. Meisjesbesnijdenis

Wat is meisjesbesnijdenis?

Meisjesbesnijdenis, ook wel Vrouwelijke Genitale Verminking (VGV) genoemd, is een ingreep aan de uitwendige vrouwelijke geslachtsorganen zonder medische noodzaak. Meisjesbesnijdenis kan, afhankelijk van het land van herkomst, plaatsvinden bij baby's, kinderen, jongvolwassenen of zodra een meisje of vrouw gaat trouwen.

Welke typen meisjesbesnijdenis zijn er?

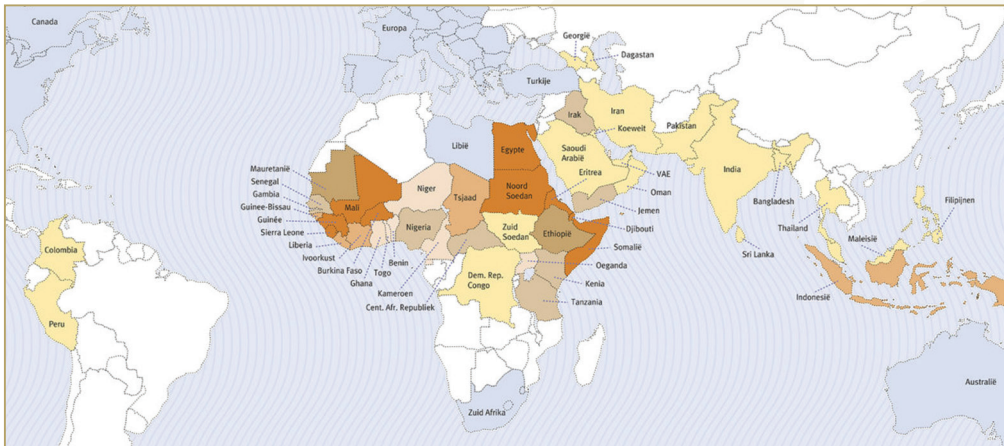
De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) onderscheidt vier typen meisjesbesnijdenis:

- **Type 1:** Gedeeltelijke of totale verwijdering van het zichtbare deel van de clitoris of alleen de huidplooi rond de clitoris (**clitoridectomie**).
- **Type 2:** Gedeeltelijke of totale verwijdering van het zichtbare deel van de clitoris en de kleine schaamlippen, met of zonder verwijdering van de grote schaamlippen (**excisie**).
- **Type 3:** Vernauwen van de vaginale opening door het wegsnijden en aan elkaar maken van de kleine en/of grote schaamlippen, met of zonder verwijdering van het zichtbare deel van de clitoris (**infibulatie**).
- **Type 4:** Alle andere schadelijke handelingen aan de vrouwelijke geslachtsorganen zonder medische noodzaak, zoals prikken, piercen, kerven, schrapen en dichtschroeien.

Hoe vaak komt meisjesbesnijdenis voor?

Meisjesbesnijdenis is een wereldwijd probleem: het komt niet alleen voor in Afrika, maar ook in het Midden-Oosten, Azië en Zuid-Amerika. Over de hele wereld zijn minstens 200 miljoen meisjes en vrouwen besneden. Elk jaar lopen ongeveer 4 miljoen meisjes het risico besneden te worden. Traditioneel wordt een besnijdenis uitgevoerd bij het meisje thuis, zonder verdoving en onder niet-hygiënische omstandigheden, door een traditionele besnijdstster.

Afrikaanse landen met de hoogste prevalentie:

1.	Somalië	(99%)
2.	Guinea	(95%)
3.	Djibouti	(93%)
4.	Mali	(89%)
5.	Egypte	(87%)
6.	Soedan	(87%)
7.	Eritrea	(83%)
8.	Sierra Leone	(83%)
9.	Gambia	(76%)
10.	Ethiopië	(65%)

Bron: SHDS, DHS, MICS, EHIS, EPHS

Hoeveel meisjes lopen in Nederland risico?

In Nederland wonen **41.000 vrouwen** die een besnijdenis hebben ondergaan. Naar schatting lopen **4.200 meisjes** (de komende 20 jaar) risico op besnijdenis. Het grootste deel van de besneden vrouwen in Nederland (82%) komt uit Somalië, Egypte, Ethiopië, Eritrea, Soedan en de Koerdische autonome regio in Irak.

Waarom wordt een meisje besneden?

De redenen waarom ouders hun dochters laten besnijden, verschillen van familie tot familie en van gemeenschap tot gemeenschap. De volgende redenen voor meisjesbesnijdenis worden vaak door praktiserende gemeenschappen genoemd:

- Het is een culturele traditie
- Het vergroot de huwelijkskansen van een meisje
- Het beschermt de maagdelijkheid van het meisje en de eer van de familie
- Het geeft status in de gemeenschap
- Het is een religieus voorschrift
- Het bevorderen van hygiëne, schoonheid en reinheid

Wat gebeurt er als een meisje niet wordt besneden?

In gemeenschappen waar meisjesbesnijdenis een traditie is, kunnen de sociale gevolgen voor een meisje dat niet besneden is groot zijn. De familie en de gemeenschap beschouwen het meisje als onrein en ze wordt verdacht van seksueel ongeremd gedrag. Daarom oefenen ze

druk uit om het meisje toch te laten besnijden. Een onbesneden, “open” vrouw maakt de familie te schande, wordt doorgaans uitgestoten en heeft minder kans om te trouwen.

Wat zijn de gezondheidsrisico's?

Meisjes en vrouwen die een besnijdenis hebben ondergaan lopen gedurende hun hele leven risico op lichamelijke, psychische en seksuele problemen. De kans op complicaties is groot, zowel kort na de ingreep als op de lange termijn.

Onmiddellijke complicaties:

- Extreme pijn
- Heftig bloedverlies
- Infecties
- Problemen met plassen
- Shock
- Mogelijke overlijden

Complicaties op lange termijn:

- Urineproblemen
- Vaginale problemen
- Menstruatieproblemen
- Seksuele problemen
- Psychologische problemen
- Complicaties bij de bevalling

Zorg voor besneden vrouwen

Vrouwen leggen bij eventuele klachten niet altijd het verband met de ingreep. Door schaamte of weinig kennis zoeken vrouwen vaak geen hulp. Velen van hen leven hierdoor met klachten die soms makkelijk verholpen kunnen worden. Er is daarom door de GGD een speciaal nazorgspreekuur voor besneden vrouwen die klachten ondervinden. In deze **nazorgspreekuren** is er ruimte voor besneden vrouwen om vragen te stellen, klachten te bespreken en kunnen zij indien nodig doorverwezen worden naar een andere hulpverlener. De steden die

nazorgspreekuren hebben zijn Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Noord-Nederland, (Groningen, Leeuwarden & Assen), regio IJsselland en Noord- en Oost-Gelderland.

Wat zegt de Nederlandse wet over meisjesbesnijdenis?

De internationale gemeenschap beschouwt meisjesbesnijdenis als een vorm van geweld tegen vrouwen en een fundamentele schending van mensenrechten. Nederland heeft ook een zero-tolerance beleid. Sinds 1993 is meisjesbesnijdenis bij wet verboden.

- Alle typen meisjesbesnijdenis zijn strafbaar gesteld onder het algemene misdrijf ‘mishandeling’ (art. 300 e.v. Wetboek van Strafrecht).
- Als een meisje in Nederland wordt besneden, is dit altijd strafbaar. Dit geldt voor iedereen die in Nederland woont, ook voor mensen zonder verblijfsvergunning.
- De gevangenisstraf is max. 12 jaar. Maar als de ouder(s) van het meisje zelf de besnijdenis uitvoeren, is de straf hoger (max. 16 jaar).
- Wanneer ouders opdracht geven tot een besnijdenis, hiervoor betalen, middelen leveren waarmee de besnijdenis wordt uitgevoerd en/of meehelpen tijdens de besnijdenis, zijn zij ook strafbaar.
- Ook artsen die meewerken aan meisjesbesnijdenis kunnen worden vervolgd op grond van het medisch tuchtrecht.

Wat is de verklaring tegen meisjesbesnijdenis?

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft, in samenspraak met het Ministerie van Justitie en ketenpartners en andere organisaties een verklaring tegen meisjesbesnijdenis ontwikkeld. Deze verklaring is bedoeld voor ouders afkomstig uit risicolanden die van plan zijn om op vakantie te gaan. Het geeft ouders een bewijs dat meisjesbesnijdenis in Nederland strafbaar is bedoeld om hen een **steuntje in de rug** geven om weerstand te bieden tegen de sociale- of familie druk. De verklaring laat zien dat meisjesbesnijdenis schadelijk is en dat het in Nederland strafbaar is. Naast Nederlands, Engels en Frans is de verklaring ook beschikbaar in het Somalisch, Arabisch, Amhaars (Ethiopië) en Tigrina (Eritrea).

4. Huwelijksdwang

Wat is huwelijksdwang?

Bij huwelijksdwang wordt iemand gedwongen te trouwen met iemand die diegene niet zelf heeft gekozen. Dit gebeurt door ouders, familie of andere mensen in hun omgeving. Als één van de huwelijkspartners minderjarig is, spreken we van een 'kindhuwelijk'.

Hoe vaak komt huwelijksdwang voor?

Het aantal mensen dat in Nederland te maken heeft gehad met huwelijksdwang wordt geschat tussen de 350 en 1.000 per jaar. Huwelijksdwang komt vooral voor bij jongeren tussen de 16 en 25 jaar. Vaak zijn het meisjes en vrouwen, maar soms ook jongens en mannen. Huwelijksdwang komt onder andere voor bij mensen uit gemeenschappen met een migratieachtergrond, zoals Turkse, Marokkaanse, Surinaams-Hindoestaanse, Somalische, Syrische, Iraanse, Iraakse, Afghaanse, Pakistaanse, Koerdische, Chinese, Molukse, Roma- en streng christelijke gemeenschappen in Nederland¹.

Waarom wordt iemand gedwongen te trouwen?

Huwelijksdwang wordt gezien als een manier om de belangen van de familie of gemeenschap veilig te stellen, familierelaties te versterken of om problemen op te lossen. Er zijn ook situaties waarin iemand gedwongen wordt om te trouwen om de familie-erf te beschermen of

¹ Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating (2022). Factsheet Huwelijksdwang, beschikbaar via <https://www.huwelijksdwangenachterlating.nl/sites/www.huwelijksdwangenachterlating.nl/files/2023-03/Huwelijksdwang-februari%202023.pdf> en Augeo (2023). Huwelijksdwang, beschikbaar via <https://www.augeo.nl/nl-nl/huwelijksdwang/>

om een verblijfsvergunning te krijgen. Online vernedering (shaming) kan ook een reden zijn voor een gedwongen huwelijk.

Wanneer is er sprake van dwang?

De druk die wordt uitgeoefend kan van subtiel tot zeer dwingend zijn. Soms is er sprake van sociale druk, psychische druk en intimidatie. Maar er kan ook sprake zijn van fysiek geweld, isolatie of dreiging met achterlating in het buitenland. Als dwang de vorm aanneemt van (dreiging met) lichamelijk geweld, dan wordt het aangemerkt als strafbaar gedrag.

Wat is huwelijkse gevangenschap?

Huwelijkse gevangenschap is een situatie waarin iemand tegen haar of zijn wil in een (religieus) huwelijk blijft, omdat het niet lukt om te scheiden. Iemand zit dan vast in het huwelijk en is niet vrij. Vooral vrouwen worden hier slachtoffer van.

Wat zegt de Nederlandse wet over huwelijksdwang?

Huwelijksdwang is in Nederland verboden en strafbaar (art. 284 Wetboek van Strafrecht):

- Daders kunnen max. 2 jaar gevangenisstraf krijgen.
- Het is ook strafbaar om een persoon uit Nederland in het buitenland te dwingen om te trouwen.
- In Nederland moet je eerst voor de wet trouwen. Daarna mag je voor het geloof trouwen. Een imam, preister of rabbijn is strafbaar als ze een religieus huwelijk sluiten tussen mensen die niet voor

de wet zijn getrouwd (art. 449 Wetboek van Strafrecht).

- Kindhuwelijken zijn in Nederland verboden: om te kunnen trouwen, moeten beide partners minimaal 18 jaar oud zijn.
- Je mag niet trouwen met familieleden, zoals ouders, grootouders, kinderen, kleinkinderen, broers, zussen en adoptiekinderen.
- Trouwen met een neef of nicht mag alleen als beide partners er echt zelf voor kiezen.
- Huwelijkse gevangenschap is strafbaar in Nederland (Wet Huwelijkse Gevangenschap). Zowel de partner als de familie of de gemeenschap kan worden vervolgd.

5. Achterlating

Wat is achterlating?

Bij achterlating wordt iemand tegen zijn wil (terug)gestuurd naar of achtergelaten in het buitenland, vaak na een vakantie. De dwang komt van de echtgenoot, ouder(s) en/of familie. Het paspoort, verblijfsvergunning, mobiele telefoon en bankpas van het slachtoffer wordt vaak afgenomen om te zorgen dat ze niet terug kunnen keren naar Nederland.

Hoe vaak komt achterlating voor?

Naar schatting worden jaarlijks zo'n 150-800 mensen achtergelaten. Het gaat vooral om jongeren tussen de 14-18 jaar en volwassen vrouwen tussen 20 en 35 jaar (met of zonder kinderen). Maar ook jongens of mannen kunnen slachtoffer zijn. Het gebeurt met name in Noord-Afrika (Marokko, Algerije, Egypte), West-Afrika (Guinee, Ghana, Nigeria), Oost-Afrika (Somalië, Kenia, Ethiopië, Soedan) en het Midden-Oosten (Irak, Iran, Afghanistan, Turkije, Pakistan, India, Saoedi-Arabië, Syrië)².

Waarom wordt iemand achtergelaten?

Ouders hebben verschillende redenen om hun kind achter te laten. Een veelvoorkomende reden is dat ze bezorgd zijn dat hun kind te veel 'verwestert', wat betekent dat ze zich te sterk aanpassen aan westerse normen en waarden. Soms willen ouders ook ongewenst gedrag

voorkomen, zoals het omgaan met de verkeerde vrienden, slechte schoolprestaties of gedrag dat als afwijkend wordt beschouwd, zoals homoseksualiteit. Bij volwassenen kunnen huwelijksproblemen of het beschermen van de familie-eer een rol spelen bij de beslissing om iemand achter te laten. Vaak komen ze bij familie terecht, of een kostschool (met name jongens). Zij houden er vaak psychische en lichamelijke klachten aan over.

Wat zegt de Nederlandse wet over achterlating?

Kinderen hebben recht op bescherming, verzorging, onderwijs en een veilige plek om te wonen. Achterlating is daarom een vorm van kindermishandeling en/of verwaarlozing, ook als ouders denken dat ze in het belang van hun kind handelen.

De volgende wetten kunnen leiden tot een straf voor ouders of familie;

- Als ouder heb je "ouderlijk gezag" over je kind. Daar mag je niet zomaar mee ophouden (artikel 279 Wetboek van strafrecht)
- Je mag niet iemands gezondheid in gevaar brengen
- Je mag niet iemand dwingen om iets te doen (artikel 284 Wetboek van Strafrecht)
- Art. 26 Leerplichtwet: ouders zijn strafbaar als ze hun kind in het buitenland achterlaten zonder ontheffing van de leerplicht (5-16 jaar) aan te vragen

² Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating (2022). Factsheet Gedwongen Achterlating, beschikbaar via https://www.huwelijkswangenaachterlating.nl/sites/www.huwelijkswangenaachterlating.nl/files/2023-03/Gedwongen_achterlating-februari_2023.pdf

6. Eer-gerelateerd geweld

Wat is eer-gerelateerd geweld?

Eer-gerelateerd geweld is geestelijk of lichamelijk geweld om de eer of 'goede naam' van een familie te beschermen of herstellen. Meisjes en vrouwen hebben de verantwoordelijkheid om de familie-eer te beschermen, terwijl ouders, mannen en jongens verantwoordelijk zijn voor het behouden en indien nodig herstellen van deze eer. Vaak zijn hele gezinnen, families en soms zelfs gemeenschappen betrokken. In het ergste geval wordt het slachtoffer vermoord.

Wat zijn voorbeelden van eer-gerelateerd geweld?

Een aantal voorbeelden van eer-gerelateerd geweld zijn:

- lichamelijke mishandeling (slaan, schoppen)
- geestelijke mishandeling (strenge controle, vernedering, bedreiging)
- verstoting
- (gedwongen) zelfmoord
- eermoord

Hoe vaak komt eer-gerelateerd geweld voor?

Bij de politie zijn jaarlijks zo'n 2.500-3.000 delicten bekend waarbij familie-eer een (vermoedelijke) rol speelt. Er zijn jaarlijks 7-17 dodelijke slachtoffers in Nederland. De politie denkt dat het aantal incidenten nog hoger is, omdat een groot aantal zaken niet wordt gemeld bij de politie.

Dit vanwege de angst om over deze gevoelige problemen te praten.

Wat zijn motieven voor eer-gerelateerd geweld?

Er zijn traditionele opvattingen over de rol van vrouwen en mannen, en over de seksualiteit en reproductieve rechten van vrouwen. De eer van de vrouw is gekoppeld aan haar seksualiteit. En de seksuele eer van de vrouw is gekoppeld aan de familie-eer.

In de volgende situaties kan er sprake zijn van eer-gerelateerd geweld:

- eerconflicten naar aanleiding van bijvoorbeeld erfenissen
- ontmaagding van een meisje of vrouw
- een buitenechtelijke relatie
- het willen scheiden
- in opspraak komen door gedrag, kledingstijl of beroep
- het beledigen van een familieleden
- niet instemmen met een gearrangeerd huwelijk
- seksuele geaardheid
- niet willen meedoen aan eer gerelateerd geweld tegen een ander

Wat zegt de Nederlandse wet over eer-gerelateerd geweld?

Eer-gerelateerd geweld is in Nederland strafbaar. Welke straf de dader krijgt, hangt af van wat er precies gebeurd is. Voor mishandeling kunnen daders een aantal maanden gevangenisstraf krijgen (artikel 300 Wetboek van Strafrecht) en voor moord met voorbedachten rade levenslang (artikel 289 Wetboek van Strafrecht).

7. Hulpaanbod

Waar heb je hulp voor nodig?	Contact
Ben je in direct gevaar of heb je te maken met geweld?	Bel de politie: 112
Is er geen direct gevaar, maar heb je wel hulp nodig? Bel Veilig Thuis . Dit kan 24/7, is gratis en kan ook anoniem.	0800 - 2000 Vanuit het buitenland: +31 70 311 90 07 Je kunt ook chatten via de website www.veiligthuis.nl .
Ben je achtergelaten of is er sprake van huwelijksdwang in het buitenland? Neem dan contact op met het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating (LKHA). Je kunt ook voor (anoniem) advies contact met hen opnemen.	+31 70 345 43 19 www.huwelijksdwangenachterlating.nl of LKHA@veiligthuishaaglanden.nl
Heb je hulp nodig in het buitenland? Het Ministerie van Buitenlandse Zaken helpt Nederlandse slachtoffers van huwelijksdwang en achterlating die terug willen naar Nederland. Neem contact op met de Nederlandse ambassade in het land waar je bent. Of vraag het 24/7 Contact Center van Buitenlandse Zaken om hulp.	Bellen kan naar: +31 247 247 247 Whatsappen kan naar: +31 6 823 877 96
Heb je hulp of informatie nodig over verborgen vrouwen en huwelijkse gevangenschap?	Femmes for Freedom +31 70 362 65 06 info@femmesforfreedom.com www.femmesforfreedom.com

Waar heb je hulp voor nodig?	Contact
Ben je besneden en op zoek naar medische en/of psychologische zorg? Dan kun je terecht bij de nazorgsprekuren van de GGD.	www.pharos.nl/infosheets/meisjesbesnijdenis-vgv-sprekuren/
De Federatie van Somalische Associatie Nederland (FSAN) geeft voorlichting, training/workshops en advies over meisjesbesnijdenis en andere schadelijke praktijken. Ook kun je met ons contact opnemen voor meer informatie over sleutelpersonen in je regio.	+31 20 486 16 28 +31 6 288 548 84 info@fsan.nl www.fsan.nl

Deze brochure is onderdeel van het project:
Verandering door Verbinding met Sleutelpersonen,
gefinancierd door het Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Uitgever: Federatie Somalische Associaties Nederland (FSAN)
Coördinatie: Zahra Naleie
Tekst: Amani Abdalla
Meelezer: Dr. Annemarie Middelburg
Vormgeving: DG Graphic Design
Drukwerk: De Koning Repro
Copyright: FSAN
Alpen Rondweg 102-R
1186 EA Amstelveen
+31 20 486 16 28 | +31 6 288 548 84
info@fsan.nl

Deze brochure is opgesteld voor mensen met een migranten- en vluchtelingenachtergrond die meer willen weten over schadelijke praktijken.

We willen je voorzien van waardevolle informatie om je te helpen begrijpen wat schadelijke praktijken zijn, de redenen waarom ze voorkomen, wat de Nederlandse wet zegt en hoe je jezelf en anderen kunt beschermen.

Ons doel is om bewustwording te creëren, het gesprek aan te gaan en je aan te moedigen om actie te ondernemen. Samen kunnen we een positieve verandering teweegbrengen en bijdragen aan een wereld waarin schadelijke praktijken tot het verleden behoren.

FSAN | Federatie Somalische
Associaties Nederland

Mede mogelijk
gemaakt door het
Ministerie van VWS

